

Vooruitgang in milieuprestaties, maar volledige verduurzaming blijft lastig

Koeien & Kansen boekt stap voor stap vooruitgang in het realiseren van milieudoelen. Uit de laatste cijfers blijkt dat veel deelnemers in de periode van 2020 tot en met 2023 vooruitgang hebben geboekt op individuele doelen, maar voldoen aan alle duurzaamheidsindicatoren blijkt voor de meeste bedrijven moeilijk.

Tabel 1: Resultaten milieudoelen Koeien & Kansen 2023. Legenda: ■ groen = gehaald, ■ rood = niet gehaald.

Doel >	RE rantsoen max. 153 g RE/kg ds	N-bodemoverschot max. 76-304	NH ₃ /ha max. 32-73	Eiwit eigen land min. 65%	Methaan pens max. 16*	Methaan/kg ds max. 18	Broeikasgassen max. 880g CO ₂ /kg FPCM	Aantal keer gehaald
1	■	■	■	■	■	■	■	3
2	■	■	■	■	■	■	■	2
3	■	■	■	■	■	■	■	3
4	■	■	■	■	■	■	■	2
5	■	■	■	■	■	■	■	0
6	■	■	■	■	■	■	■	2
7	■	■	■	■	■	■	■	3
8	■	■	■	■	■	■	■	5
9	■	■	■	■	■	■	■	4
10	■	■	■	■	■	■	■	4
11	■	■	■	■	■	■	■	5
12	■	■	■	■	■	■	■	3
13	■	■	■	■	■	■	■	3
14	■	■	■	■	■	■	■	3
15	■	■	■	■	■	■	■	4
De Marke	■	■	■	■	■	■	■	5
Gem.	154	132	54.7	64	16.3	19.3	852	3.2
Gem. doel	153	143	51.1	65	16.0	18.0	880	max 7
Aantal gehaald	7	10	7	6	10	0	11	

*doel afhankelijk van bedrijfskenmerken

Lagere milieubelasting

als we de scores van 2020 vergelijken met 2023 is er vooruitgang geboekt op verschillende milieuprestaties. Zo daalde het stikstofbodemoverschot met 18%, de ammoniakemissie per hectare met 11%, de broeikasgasemissie met 11% en ook het RE-gehalte is gedaald van 160 naar 154 gram RE per kg ds. Tegelijk blijft het lastig om op alle indicatoren samen goed te scoren: gemiddeld werden in 2023 drie à vier van de zeven gestelde doelen gehaald en er was in 2023 geen enkel bedrijf die al de doelen tegelijk haalde.

Een veel gebruikte eitwitaanvulling komt van bierbostel.

Niet overal vooruitgang

Voor het doel van methaanemissie uit pensfermentatie en het aandeel eiwit van eigen land was over de gehele periode geen significante verbetering zichtbaar. Voor methaanemissie is het vinden van effectieve maatregelen nog lastig. Het onderwerp staat nog niet zo lang op de agenda en een aantal methodes om pensmethaan te verlagen zitten nog in een onderzoeksfase. Voor eiwit van eigen land geldt dat intensiteit en de beschikbaarheid van lokaal eiwit een grote rol spelen. Beide factoren zijn niet altijd makkelijk te sturen, vooral in de afgelopen periode waarin extreme droogte soms leidde tot lage gewasopbrengsten.

Kenmerken bedrijven die veel doelen halen

In 2023 haalden vier bedrijven vijf of meer doelen. Goed scorende bedrijven combineren een bouwplan met een aanzienlijk aandeel overige

gewassen (gewassen naast gras en maïs), een laag bemestingsniveau, emissiearme staltechnieken, krachtvoer met lage RE-gehalten en de inzet van bijproducten met hoge energiewaarden. Opvallend is dat deze bedrijven vaak niet zelfvoorzienend zijn voor ruwvoer, wat ruimte schept om gericht producten (foto) aan te kopen. Daarnaast valt op dat het aandeel eiwit van eigen land juist vaak achterblijft bij deze bedrijven. Dit komt deels door lagere stikstofopbrengsten van overige gewassen.

Doelen die vaak zijn gehaald

In tabel 1 zijn de resultaten van duurzaamheidskenmerken over 2023 weergegeven. De tabel laat zien dat de doelstelling voor ruw eiwit in het rantsoen in 2023 door zeven bedrijven werd gehaald. Bedrijven met veel maïs, lage bemesting en eiwitarm krachtvoer slagen hier vaker in dan

grasrijke, intensief bemestende bedrijven. Tien bedrijven haalden het doel voor stikstofbodemoverschot, vooral door een combinatie van lage bemesting en beperken van verliezen door bijvoorbeeld zomerstalvoeding toe te passen. De broeikasgasdoelstelling

werd gehaald door elf bedrijven, met name door efficiënte voederbenutting, lage lachgasemissie en gebruik van bijproducten met lage CO₂-waarde.

Doelsturing betaalt zich uit

De resultaten van Koeien & Kansen in de afgelopen jaren laten zien dat ze met slimme managementmaatregelen veel milieuwinst behalen. Tegelijkertijd blijkt het realiseren van alle doelen tegelijk lastig, doordat sommige maatregelen elkaar tegenwerken of door externe omstandigheden zoals droogte of veranderende regelgeving. Het is daarom de vraag of managementmaatregelen genoeg bijdragen om alle doelen te bereiken. Soms zullen ook ingrijpendere maatregelen nodig zijn die een grote investering vergen zoals het investeren in emissiearme technieken of extensiveren.

Sander Gerritsen en Aart Evers

Nieuw verschenen

- Nr. 97 (WPR rapport 1383): Waterkwaliteit in Koeien & Kansen 1999 – 2022; een trendanalyse op bedrijfsniveau. *Jouke Oenema, Koos Verloop & Hooijboer*
- Nr. 98 (WPR nr. 1422): Integrale milieuanalyse Koeien & Kansen bedrijven 2020 – 2023. *Sander Gerritsen, Aart Evers, Michel De Haan, Gerjan Hilhorst en Koos Verloop*
- Nr. 99 (WPR nr. 1423): Agro-biodiversiteit in Koeien & Kansen; Biodiversiteit als onderdeel van de bedrijfsvoering. *Rob Geerts, Michel de Haan, Rene Schils, Koos Verloop, Aart Evers, Linda Romijn en Mathilde van 't Oor*
- Nr. 100 Verkenning opties voor integratie BWW, BBWP en IMAP. *Sander Gerritsen, Koos Verloop en Gerard Ros*

Colofon

Autours:
allen werkzaam bij Wageningen University & Research tenzij anders vermeld.

Redactie:
Textografie

Vormgeving:
Wageningen University & Research, Communication Services

Fotografie:
Wageningen University & Research, Textografie, De Beeldredactie en Fotobureau Tiernego

Druk:
Zalsman BV, Zwolle

Secretariaat Koeien & Kansen
Postbus 338
6700 AH Wageningen
T (0317) 48 01 77
info@koeienkansen.nl

www.koeienkansen.nl

De nieuwsbrief is gratis aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding.

Sinds 2022 werkt Koeien & Kansen samen met ClieNFarms aan verminderen van broeikasgassen

EU project ClieNFarms onderzoekt in 23 EU-regio's routes naar klimaatneutrale landbouw. Koeien & Kansen onderzoekt voor de Nederlandse melkveehouderij de mogelijkheden. Het project gaat uit van een oplossingsruimte bepaald door economische, ecologische en culturele omstandigheden die in elke regio verschillen. Niet verwacht mag worden dat overall dezelfde maatregelen worden gekozen. Koeien & Kansen laat zien dat dit soort verschillen er ook tussen bedrijven zijn en dat het erom gaat dat elk zijn oplossingsruimte maximaal benut. Dit sluit goed aan bij sturen op milieudoelen in Koeien & Kansen. Inventarisaties geven aan welke maatregelen deelnemers op hun bedrijven nemen om de doelen te realiseren. En ook welke maatregelen wel effectief zijn, maar niet aantrekkelijk of nog niet mogelijk zijn.

Wat is mogelijk?

In 2025 heeft Koeien & Kansen als doel om de broeikasgasemissie te verlagen tot maximaal 750 g CO₂-equivalenten per kg FPCM. De emissie nam gemiddeld voor het gehele project af van 957 in 2020 naar 852 in 2023. De verschillen tussen de bedrijven zijn fors met in 2023 een laagste waarde van 739 en een hoogste waarde van 1091. Tijdens de Koeien & Kansen-tweedaagse gaven deelnemers aan dat door extra maatregelen een verdere reductie van ruim 100 g CO₂-equivalenten per kg FPCM volgens hen mogelijk is. Een berekening voor De Marke duidt zelfs op een mogelijke verlaging van 797 in 2023 naar 650.

Meer klaver in het grasland bespaart op kunstmestaanvoer.

Welke maatregelen liggen voor de hand?

Op veel bedrijven is er al een goede basis voor lage broeikasgasemissie door het streven naar een hoge voerefficiëntie. Ditzelfde geldt voor het maximaal benutten van nutriënten en

grondstoffen op het bedrijf. Door nutriënten goed te benutten kun je immers de benodigde hoeveelheid kunstmest en aangekocht voer beperken. Daarnaast zien de deelnemers mogelijkheden om extra in te zetten op maatregelen zoals meer weiden en meer vers gras oogsten. Kader geeft een overzicht van vaak genoemde maatregelen.

Maatregelen

- Meer weiden, meer vers gras
- Meer klaver, minder kunstmest
- Toevoegmiddelen voer (Bovaer, Silvair, vetten)
- Goed ruwvoer voor minder krachtvoer en soja
- Biodiesel, opslag in accu's, elektrische machines
- Hogere levensduur melkvee (minder jongvee)
- Jong gras maaien met een betere kwaliteit
- Meer melk per koe en hogere voerefficiëntie
- Biofilter, afzuigen van mest, genetica veestapel

Verschillen tussen bedrijven en regio's

De effectiviteit van maatregelen verschilt fors tussen biologische, extensieve en intensieve bedrijven. Dat patroon tekent zich zowel binnen als buiten Nederland af. We zien ook verschillende snelheden tussen regio's. Door dit eerlijk in beeld te brengen, zien we ook dat de Nederlandse melkveehouderij dit thema serieus heeft opgepakt.

Colin Dekker, Koos Verloop, Jouke Oenema en Sander Gerritsen

Mijlpaal

Onlangs mocht ik mijn 50e verjaardag vieren, een mooi moment om terug te blikken én vooruit te kijken. Daniel Lohues zou zeggen: Hiele kop vol allemaal herinnerings. Vorig jaar vierde het project Koeien & Kansen haar 25-jarig bestaan, een mijlpaal in agrarisch onderzoekslaan.

De uitdagingen waar we voor staan in zowel de waterwereld als in melkveehouderij worden urgenter. Waterschappen werken aan schoon en voldoende water, melkveehouders zoeken naar een duurzame bedrijfsvoering binnen strikte milieuregels. De opgaven waar we voor staan vragen om slimme oplossingen, zeker in en met een veranderend klimaat. Recent heb ik hierover nog een stukje geschreven in de agrarische nieuwsbrief van ons waterschap

Koeien & Kansen speelt in dit vraagstuk een essentiële rol door kennis en praktijk te verbinden. De komende tijd staan doelsturing, circulariteit en emissiereductie centraal. Samen bouwen aan een toekomst met mogelijkheden waarin landbouw en waterbeheer elkaar versterken. Met kennis en samenwerking kunnen stappen gezet worden, op naar de volgende 25 jaar vol kansen!

*Berry Bergman
Senior specialist waterkwaliteit
Waterschap Drents Overijsselse Delta*

Doelsturing verkennen

Enkele jaren terug wilden we verbouwen. Tekening maken en vergunning aanvragen. Afgekeurd, want de hemelwaterafvoer mag niet op het riool. Aangepast, regentonnen aanschaffen voor wateropvang. En de vergunning werd goedgekeurd. Goede prestatie werd beloond, we konden gaan bouwen.

In de melkveehouderij willen we ook graag werken met doelsturing: bepaal zelf hoe je het gestelde doel haalt. En bij die goede prestatie krijg je ook een voordeel. Of geen nadeel. Ik herinner nog het MINAS-tijdperk. Als je niet boven de verliesnorm uitkwam, hoefde je geen heffing te betalen. En je mocht zelf weten hoe je binnen de verliesnorm bleef. Een vorm van doelsturing die we wel zien zitten.

De overheid wil doelsturing voor de landbouwsector ontwikkelen. Dus de boer zelf laten bepalen hoe het gestelde doel wordt gehaald. In die zin vinden landbouwsector en overheid elkaar. 'we zijn het eens', zou je zeggen. Dat klopt, op hoofdlijnen. Maar dan komt het. Hoe ga je bijvoorbeeld doelsturen op broeikasgasemissies? Is dat met aantal dieren, met een chemisch additief of de kwaliteit van het ruwvoer? En heb ik daar als boer wel aansluiting bij? Ik weet het niet, maar binnen het project willen we het dolgraag verkennen.

En ons water? De overlast is beperkt, soms lopen de tonnen over, maar vaak hebben we extra water voor de planten.

*Michel de Haan,
projectleider*

Integratie watertools; samen sterker!

In Koeien & Kansen is de BedrijfsWaterWijzer (BWW) ontwikkeld om boeren te ondersteunen bij duurzaam water- en bodemmanagement. Maar er zijn meer praktijkgerichte watertools: het BedrijfsBodem- en WaterPlan (BBWP) en Inzicht in Maatregelen tegen Afspoeling vanaf Percelen (IMAP). De tools hebben veel gemeen, maar ook verschillen. Voor de praktijk is het onhandig en inefficiënt als de tools elk hun eigen leven leiden en verschillende beelden van dezelfde werkelijkheid belichten. Daarom hebben de ontwikkelaars de mogelijkheden verkend om de tools te integreren.

Wateroverlast leidt tot uit- en afspoeling, een overeenkomstig aandachtspunt tussen de diverse systemen.

Verschillen en overeenkomsten

Uit de verkenning bleek dat het verschil tussen enerzijds BWW en BBWP en anderzijds IMAP het grootst is. IMAP is gericht op gewasbeschermingsmiddelen, werkt alleen op perceelsniveau en heeft, anders dan BWW en BBWP, geen continue koppeling met een platform met de actuele ruimtelijke gegevens. Maar er zijn ook overeenkomsten: zowel IMAP als BWW en BBWP besteden aandacht aan afspoeling en uitspoeling. De BWW en BBWP hebben grofweg dezelfde thema's. Maar de BWW is specifiek gericht op melkveebedrijven terwijl de BBWP ook voor akkerbouwbedrijven werkt. De instrumenten hebben verschillende accenten: de BWW zet meer in op inzicht bieden aan de gebruiker; de BBWP meer op het adviseren van maatregelen. De instrumenten tonen verschillende

resultaten voor dezelfde situaties, terwijl dezelfde rekenregels worden gebruikt. De oorzaken lopen uiteen en zijn daarom voor de ontwikkelaars ook niet altijd goed te duiden, wat ook de geloofwaardigheid bij eindgebruikers ondermijnt.

In een rapportage van de verkenning worden integratiemogelijkheden besproken uiteenlopend van apart doorgaan, via af en toe afstemmen tot volledig integreren. De verkenning wijst uit dat voordelen van een volledige integratie van watertools zo groot zijn dat een volledige integratie de voorkeur verdient. Dit resultaat gaan we binnenkort met verschillende stakeholders bespreken.

Koos Verloop en Sander Gerritsen

Doelsturing in Koeien & Kansen

Sturen op doelen zit in ons DNA

In ons project stellen we doelen waar de deelnemende melkveehouders aan werken (groepsfoto). Ambitieuze milieudoelen die echt wel inspanning vergen, maar haalbaar zijn. Het gaat dan om verschillende thema's: ammoniak, broeikasgassen en waterkwaliteit.

Concreet gaat het om maximaal 151 g RE per kg ds in het rantsoen, minimaal 65% eigen of lokaal eiwit in het rantsoen, maximaal 750 g broeikasgasemissies per kg FPCM, maximaal 15,5 g methaanemissie via pensfermentatie per kg FPCM, maximaal 0

kg fosfaatoverschot per ha, maximaal stikstofbodemoverschot dat past bij het bedrijf en omgeving (varieert van ca 75 – 305 kg per ha) en een maximale ammoniakemissie die past bij het bedrijf (varieert van ca 32 – 73 kg per ha). De veehouders worden bijgestaan door hun adviseur in de planvorming en monitoring om deze doelen te halen. Hiermee voegen we ook een extra dimensie toe, namelijk 'integraliteit'. Want een belangrijke kwestie voor het project is of de genoemde doelen met elkaar verenigbaar zijn. En dat zal niet altijd het geval zijn. Soms zijn extra kosten nodig om de gestelde doelen te

halen. Financiële afwegingen spelen bijvoorbeeld een rol of bepaalde maatregelen genomen worden. Dit kan betekenen dat niet alle gestelde doelen worden gehaald. Belangrijk voor het project is het dan om inzicht te krijgen waarom welk doel niet wordt gehaald. Deze werkwijze hanteren we al een aantal jaren in het project en zou je sturen op doelen kunnen noemen.

Bijdrage aan beleidsontwikkeling

Het is bekend dat de overheid en onze landbouwsector met 'doelsturing' aan de slag wil. Het beeld is dat landbouwbedrijven via

doelsturing hun eigen weg vinden om de gestelde nationale milieudoelen te halen. Een mooie ambitie en de boer aan het stuur om zijn eigen 'goede' resultaat te halen. En de boer een voordeel gunnen bij het halen van de goede prestatie. Maar zover is het nog lang niet. Er is een fors ontwikkeltraject gaande. In de huidige fase van Koeien & Kansen is doelsturing een belangrijk speerpunt. En hierbij werkt het project samen met andere projecten. De thema's (ammoniak, broeikasgassen en waterkwaliteit) zijn wel helder. Maar nog niet welke kengetallen en welke eenheden worden gebruikt.

Ook niet wat het doel voor het bedrijf moet zijn. Bijvoorbeeld, om welke broeikasgassen gaat het, is dat per kg fosfaat of per ha en is dat dan 1000 of 500? Vervolgens willen we een systeem uitproberen dat een voordeel geeft bij een goede prestatie. En welk voordeel moet dat zijn? Is dat bemestingsruimte, een premie of een subsidie?

Allemaal aspecten waar Koeien & Kansen de komende periode mee bezig gaat.

Michel de Haan en Koos Verloop.

Groepsfoto: Deelnemers en onderzoekers samen staan klaar voor de doelen

Strijdvaardig. 'Ik heb de stal met eigen handen opgebouwd en zal hem ook eigenhandig afbreken, maar alleen ALS HET ECHT MOET.'

Bloed, zweet en tranen. Afscheid van Jan Kuks

Haast vijftig jaar heeft Jan Kuks samen met Maria en de kinderen gebouwd aan zijn melkveebedrijf. En zeker in het begin met bloed en zweet. Nu trekt Jan noodgedwongen de stekker eruit. En dat kost tranen. Sinds de koeien weg zijn, mist hij nog elke dag de omgang met de koeien. Dat doet nog steeds pijn. Hoe de toekomst eruit gaat zien weet hij nog niet. Hierbij een korte impressie van een afscheidsgesprek over de melkveehouderij en van Koeien & Kansen.

Jan startte in 1978-79 met 26

drachtige vaarzen op de boerderij die al decennia in een soort parkeerstand stond. De ligboxenstal was nog niet eens af toen de eerste al kalfden. Dat was improviseren en aanpakken. Maar dat is ook maar gelijk zijn sterke punt: niet klagen oplossen. Van te weinig en versnipperd land heeft Jan in de afgelopen jaren zijn landsituatie helemaal op orde weten te brengen met de meeste grond direct aan huis. Hij besluit: 'heb ik nu alles voor mekaar en dan stop ik'. Dat doet zeer.

Waarom nu

Lichamelijke ongemakken en onduidelijk overheidsbeleid (o.a. Natura2000 waar hij met grond tegenaan ligt en zelfs deels erbinnen) en het verlies van de derogatie zijn de belangrijkste redenen om nu te stoppen. Daarvoor maakt Jan gebruik van de stoppersregeling. Onduidelijk is nog of hij daarmee ook de stallen moet afbreken. Maar één ding is zeker. 'Ik heb dit bedrijf zelf opgebouwd en ik zal het ook zelf afbreken' (als dat echt moet; foto).

En wat nu

Vooralsnog doet Jan even niets. Hij wacht en hoopt op snel meer duidelijkheid rond het wel of niet moeten afbreken van de stallen en mestputten. In de tussentijd verkoopt hij z'n gras en mais aan veehouders in de buurt.

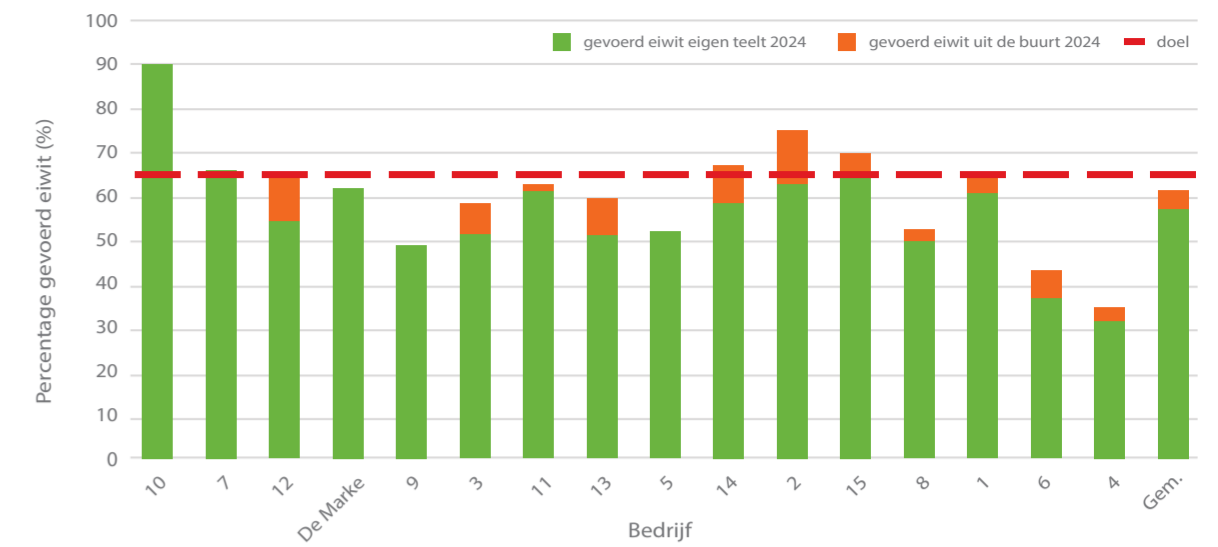
Koeien & Kansen

Ruim 25 jaar geleden en met een verleden in diverse regionale projecten gaf Jan zich op met de gedachte dat je beter met gelijkgezinden kan laten zien wat wel kan, dan lopen klagen wat allemaal niet kan. Het afschaffen van de derogatie vindt hij dan ook eeuwig zonde. Want de derogatie was (landbouwkundig gezien) immers terecht! 'Het was leuk om te onderzoeken samen met de onderzoekers. Het is spijtig om te zien dat dat ons nu door de vingers glipt. Trouwens ook ouder worden vind ik niet leuk. Maar ja, zo is het leven.'

Hoe dan ook. Jan Kuks was altijd een belangrijke gangmaker tijdens bijeenkomsten. Jammer dat dat nu over is. We wensen Jan en Maria nog vele gelukkige jaren in Nutter.

Eddy Teenstra

Eiwit van eigen land en uit de buurt

Figuur 1. Percentage gevoerd eiwit van eigen land op Koeien & Kansen-bedrijven (groene staaf) met daarbovenop % gevoerd eiwit (ruw- en krachtvoer), aangevoerd binnen een straal van 20 km van het bedrijf in 2024. Bedrijven weergegeven van lage intensiteit naar hoge intensiteit (kg melk per ha).

Koeien & Kansen-bedrijven voeren in 2024 61% lokaal geteeld eiwit

In 2024 bestond het rantsoen van een Koeien & Kansen-bedrijf gemiddeld uit 61% eiwit dat op het eigen bedrijf, of binnen een straal van 20 km van het bedrijf is geproduceerd. In 2023 was dit gemiddeld 64%. Er is in 2024 minder eigen geteeld eiwit gevoerd en meer krachtvoer. De aanvoer uit de buurt bleef gelijk.

Koeien & Kansen-bedrijven hebben als doel om ten minste 65% eiwit van het eigen bedrijf of uit de buurt te voeren. Figuur 1 laat zien dat Koeien & Kansen-bedrijven gemiddeld 57% van het gevoerde eiwit van eigen land halen en daarnaast 4% eiwit aanvoeren binnen een straal van 20 km. Samen 61%.

In de figuur is te zien dat er in 2024 vijf bedrijven zijn die de doelstelling van minimaal 65% halen. Het biologische bedrijf 10 en de gangbare bedrijven 7 en 15 voeren ook zonder aankoop uit de buurt al 65% of meer eiwit van eigen land. Bedrijf 15 is hier het meest opvallend omdat dit bedrijf de doelstelling haalt bij een hoge intensiteit (21.800 kg melk/ha); de andere twee zijn extensiever. Bedrijf 15 realiseert het doel met hoge

grasopbrengst van bijna 15 ton ds per ha en bovengemiddelde RE-gehalten in vers gras en graskuil. Daarnaast voert het bedrijf per 100 kg melk gemiddeld minder krachtvoer met lage RE-gehalten.

Meerdere strategieën

In de figuur is tevens te zien dat behalve enkele extensieve bedrijven ook meer intensieve bedrijven (20.000 tot 24.000 kg melk/ha) ten minste 65% van het gevoerde eiwit lokaal is. De bedrijven realiseren de doelstelling op verschillende manieren.

Bedrijf 1 haalt zonder weiden hoge grasopbrengsten en beperkt de aankoop van krachtvoer door tarwe uit de buurt aan te kopen. Bedrijf 2 teelt eigen krachtvoer en koopt veel voedergewassen uit de buurt

aan. Bedrijf 14 heeft hoge maïsoopbrengsten en heeft een laag eiwitgehalte in het rantsoen. De wat meer extensieve bedrijven 10 en 7 voeren weinig krachtvoer aan, dit lukt ze o.a. door veel vers gras te voeren. Bedrijf 12 weet veel van het gevoerde eiwit uit de buurt aan te kopen. Voor bedrijf 4 met een intensiteit van ruim 46.000 kg melk per ha is het lastig om de doelstelling te halen van 65% eigen of lokaal voer in het rantsoen.

De bedrijven in de figuur laten zien dat er verschillende strategieën zijn om veel eigen eiwit en eiwit uit de buurt in het rantsoen te stoppen en daarmee aankoop van buiten de regio te voorkomen.

Aart Evers en Gerjan Hilhorst

Een hoge melkproductie per koe is geen garantie voor een goede eiwitscore.